

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرحله‌ی آماده‌سازی فایل			
تکمیل مآخذ و ویرایش نهایی	ویرایش دوم	ذکر مآخذ	تصحیح و ویرایش اولیه

کثرت گرایی و حصر گرایی دینی^۱

در جهان با واقعیتی روبرو هستیم به نام تعدد ادیان؛ چه ادیان آسمانی از قبیل اسلام، مسیحیت، یهودیت و زرتشتیت، و چه ادیانی که جنبه‌ی معنوی دارند، ولی آسمانی نیستند؛ مانند آیین بودا، کنفوسیوس و شینتو؛ که نظایر آنها در بین بشر زیاد است و پیروانی دارند؛ وقتی ما با واقعیت تعدد ادیان مواجه می‌شویم، این سؤال به ذهنمان می‌آید که تکلیف ما در برابر این پدیده چیست. آیا هرکدام از این ادیان را بخواهیم، به سلیقه و خواست خودمان می‌توانیم انتخاب و از آن تبعیت کنیم؟ هر کدام باشد، فرقی نمی‌کند؟ یا نه؛ در بین این ادیان، تنها یک دین حق وجود دارد که خواص و آثار سازنده‌ی پیروی از دین، فقط در پیروی از آن دین به‌طور کامل به‌دست می‌آید و سایر ادیان، کم یا بیش از مسیر حقیقت منحرفند؟

به این سؤال به دو گونه پاسخ گفته شده است: پلورالیست‌ها یا تکثرگرایان دینی می‌گویند: مهم این است که شما از دینی تبعیت کنید؛ اما اینکه کدام دین باشد، اصلاً فرقی نمی‌کند. به بیان دیگر، خاصیتی که قرار است از پیروی از دین به‌دست بیاید، با پیروی از همه‌ی ادیان به یکسان به‌دست می‌آید؛ لذا مهم نیست. دوست داری، بودایی شو؛ دوست داری، مسیحی شو؛ دوست داری مسلمان باش. بودایی، مسیحی و مسلمان؛ هیچ فرقی نمی‌کند. به تعبیری، تمامی این دین‌ها صراط‌های مستقیمند؛ هرکدام را بروی، تو را به مقصد یعنی سعادت می‌رساند.

^۱ .Pluralism and Exclucivism

این جواب پلورالیست‌هاست؛ اما در برابر اینان، اسکلوسیونیست‌ها یا حصرگرایان می‌گویند: از بین ادیان متعددی که در میان بشر هست، تنها یک دین حق وجود دارد. در واقع، تنها یک صراط مستقیم وجود دارد، نه صراط‌های مستقیم؛ و راه رسیدن انسان به سعادت دوجوانی، فقط در پیروی از آن یک صراط است. سایر ادیان و مذاهب، کم یا بیش از مسیر حقیقت منحرف شده‌اند.

دنیای مسیحیت تا آغاز قرن بیستم، به اتفاق حصرگرا و اسکلوسیونیست بودند؛ یعنی می‌گفتند: تنها راه رسیدن انسان به سعادت، پیروی از مسیح است. پیروان سایر ادیان، همه بیراهه می‌روند. دنیای اسلام هم به استناد آیات صریح قرآن، اسکلوسیونیست هستند؛ یعنی معتقدند تنها دین حق، دین اسلام است و تنها با پیروی از اسلام است که می‌شود به سعادت دوجوانی رسید. به تعبیر دیگر، تنها یک صراط مستقیم وجود دارد؛ نه صراط‌های مستقیم. لذا در نمازهایمان هم در هر شبانه‌روز لا اقل ده بار می‌گوییم: «إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»^۲: ما را به صراط مستقیم هدایت کن؛ نمی‌گوییم خدایا ما را به یکی از صراط‌های مستقیم هدایت کن.

بدین ترتیب، آشنایی مختصری با این دو مکتب پیدا کردیم.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

^۲ سوره‌ی حمد، آیه‌ی ۶.